

УКРАЇНСЬКИЙ АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР У КОЛОМІЇ 1848–1850 РР.

Р. Я. Пилипчук

*Київський національний університет театру і кіно
імені Івана Карпенка-Карого; тел. (8+044) 424-54-32*

У статті проаналізовано розвиток українського аматорського театру у Коломії у 1848-1850 роках. Перелічено вистави, які ставилися тогочасним коломийським театром, подано їх аналіз. Досліджуються обробки постановок з урахуванням специфіки західного регіону. Наголошується на спробі створення “Руського Національного Театру” в Галичині.

Ключові слова: *давній український театр, фольклорний український театр, аматорський театр, народний театр.*

Ареалом поширення давнього українського театру (шкільного і ярмаркового містерійного) на самих початках його появи на нашій території (кінець XVI – 30-і роки XVII ст.) були західноукраїнські землі, але протягом наступних двох століть, до кінця 30-х років XIX ст. українського театру – ні професіонального, ані аматорського – тут не існувало. Побутував тут лише народний, т.зв. фольклорний український театр. Тільки десь 1838 року в стінах Львівської греко-католицької духовної семінарії з’явилася перша аматорська вистава українською мовою: за браком драматургії це була інсценізація весілля (аматорам придався виданий 1835 року в Перемишлі фольклорно-етнографічний збірник «Руське весілля» Йосипа Лозинського). Але треба було чекати аж революції 1848 року, щоб на хвилі українського суспільно-політичного руху активізувалося українське національно-культурне життя, а в його контексті – український аматорський театр. Піонером українського театрального руху в Галичині у цей час виступила Коломия. Саме Коломийська Рада, як найактивніша з усіх філій Головної Руської Ради, взяла на себе ініціативу створення українського театру – передовсім голова Коломийської Ради Микола Верещинський, бургомістр Сильвестр Дрималик і місцевий священик Іван Озаркевич. Останній був натхненником, ідеологом усієї справи. Саме він забезпечив молоду сцену репертуаром, якого раніш не існувало. Скориставшись з наявності в Коломії текстів обох п’єс Івана Котляревського – «Наталка Полтавка» і «Москаль-чарівник», І. Озаркевич прилаштував їх до місцевих умов, перенісши дію з Полтавщини на Покуття, наблизивши мову їх до місцевої покутської говірки, переназвавши героїв звичними для Покуття іменами, замінивши східноукраїнські реалії місцевими покутськими, зокрема в піснях, а то й зовсім опустивши деякі з них, і т. д. Таким чином, І. Озаркевич здійснив літературну

адаптацію п'єс І. Котляревського. Цей захід І. Озаркевича цілком уписується у практику національних адаптацій, поширену наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. у всіх європейських театрах, коли запозичені з іншомовної драматургії тексти п'єс докорінно перероблялися на свій, національний лад.

Чому коломийці не виставили обох п'єс І. Котляревського в оригіналі? Бо І. Озаркевич і його оточення розуміли, що українському глядачеві в Галичині, недостатньо поінформованому ще тоді щодо єдності всього українського народу, єдності його мови, незважаючи на різницю між її діалектами, важливо було показати не полтавських українців, яких не знали тоді й самі виконавці, а покутських русинів. З-під пера І. Озаркевича вийшли нові версії п'єс І. Котляревського: «Дівка на відданю, або На миловане нема силоване» і «Жовнір-чарівник». Наталка стала Анничкою, виборний Макогоненко – десятником, у пісні «Видно шляхи полтавськїї» співалося про шляхи коломийські і і. д. Отже, як висловився І. Франко, І. Озаркевичеві схотілося подати Котляревського «в підгірськім киптарі» [2, 326].

І. Франко спершу вважав, що прем'єра «Дівки на відданю, або На миловане нема силоване» відбулася в грудні 1848 року («Руський театр в Галичині», 1885) [2, 361], проте згодом відніс її до травня 1848 року («Русько-український театр», 1894) [3, 323-324], спершись, очевидно, на твердження: «Года 1848 грана була уже та ігра в Коломиї в місяці маю. То було первое драматическое представление в Австрийской Руси, возбужденнейшее по довговіковим сні», – висловлене в кореспонденції від 9 березня 1850 р. до «Зорі Галицької» за криптонімом «К.....» [4, 137]. Можна було б припустити, що автор кореспонденції помилився щодо дати першої вистави, кажучи про травень 1848 року, бо писав про неї майже через два роки по тому, але насправді помилки не було: автор лічив час за старим стилем.

Перше ж документальне свідчення про прем'єру «Дівки на відданю, або На миловане нема силоване» в Коломиї впливло з невідомості аж після опублікування кореспонденції Якова Головацького в 1909 році. В листі від 27 травня за старим стилем (8 червня за новим стилем) 1848 року Йосафат Кобринський писав з Коломиї до Якова Головацького в село Хмелеву Чортківської округи (тепер Заліщицького району Тернопільської обл.): «С театру іду і зо мною кількасот русинів самих веселих. Не набувбисся на руском дивалі (від чеського слова «дівадло», що означає «театр». – Р.П.). Чудо не ігра. То інше діло чути рідное слово, видіти народное дійствіє. «Дівчина на відданю, ілі На миловане нема силоване» нині відіграли на коломийскім театрі, есть то переробкою із опери украинской, тобі свідомой. Пісеньки дуже удалися всім нам. Музыка дуже пишна. А німці так зрусилися, что бись казав – не німці» [5, 259].

Отже, вистава викликала нечуваний ентузіазм не тільки серед українського населення, а й загальноміської публіки. Однак ми не знаємо, хто в ній грав. Не знаємо також, хто аранжував музику, «дуже пишну», і хто її виконував.

Перший успіх окрилив аматорів, і вони мали намір продовжувати вистави. «Тепер постановлено, – писав Йосафат Кобринський у тому самому листі, – что каждого тижня 1 раз отправится руское дивало всігда в четверг, бо і того дня отбуваеся у нас в Коломиї Руска Рада» [5, 259]. Але для такої програми слід було мати репертуар. Тому вже в цьому листі Й.Кобринський просив Я. Головацького: «Брате, присилай твої всі театри: комедії і трагедії, що лиш маєш, а я чим борше то перероблю, аби було що грати [...] Скоро получиш сеє письмо, бери посланця умисного ішли ним книги, які маєш, театральні мені до Косова. Стокми (замов. – Р.П.) посланця, а я заплачу. Лиш не забудь, бо то ідет о руское...» [5, 259]. Про будь-які драматургічні спроби Й.Кобринського нічого, однак, невідомо.

Далі Й. Кобринський пише: «Маєм уже 3 штуки на три театри наперед, а даліє не утнем? Але на бога надія...» [5, 259]. Про які п'єси тут ішлося? Ясна річ, про переробку І. Озаркевича з «Наталки Полтавки» під назвою «Дівка на відданю, або На миловане нема силоване», про другу переробку І. Озаркевича – з «Москаля-чарівника» І. Котляревського під назвою «Жовнір-чарівник». Щодо третьої, то Гнат Хоткевич висловлював припущення: «Третя – це могли бути дві речі: або Квітчине «Сватання на Гончарівці», знов-таки в переробці Озаркевича під назвою «Жених навіжений», або комедіо-опера «Весілля, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого» [6, 46].

З мого погляду, третьою п'єсою була таки комедіо-опера «Весіле, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого», тобто здійснена І. Озаркевичем переробка української опери Стецька Шерепері (Стапана Писаревського) «Купала на Івана», бо Квітчиного «Сватання», як це не дивно, до кінця 1849 року не знали в Галичині взагалі.

Однак не скоро з'явилася на коломийській сцені вистава цієї третьої переробки. Загалом не відомо, як часто відбуваються тут вистави, чи послідовно здійснюється намір Коломийської Ради давати їх щотижня. На це складаються різні причини, серед яких виразно бачимо дві: брак репертуару і політичні інтриги з польського табору. Про все це дізнаємося з листа коломийського літератора Григорія Боднара до Я. Головацького від 10 вересня 1848 року. «Еслибисте мали яковії драмати малоросійські, то пришліть мені з ласки своєї, бо о. Озаркевич просив мене дуже, би му яких дати, а він переробив би на нашу поточну мову на сцену коломийську», – писав Григорій Боднар, додаючи: «Треба Вам знати, же-м вже був на єго (Озаркевича. – Р.П.) мелодрамати русском «Дівка на відданю, ілі На миловане нема силоване» двічі на представліню, та оба рази відійшов-єм задовольнений, як рідко коли з польского або німецкого театру в Львові» [7, 286].

Григорій Боднар пише, що він особисто був двічі на виставі «Дівки на виданню». Як мешканець села Жукотина на Коломийщині, він міг би не всі щотижневі вистави відвідувати, але з цитованого листа зрозуміло, що регулярності вистав таки не було.

Про другу з названих вище причин нерегулярності вистав читаємо в листі Г. Боднара таке: «Я чув-єм, же якийсь підплатили були актора в сам день зав'язаного комітету руского в Коломиї – 200 р[инських] с [ріблом] СМ (конвенційної монети – Р.П.)– та мусів ся розхорувати! А відтак аж пізніше на тижні грав, коли не було мужиків і попів в Коломиї много!» [7, 286]. Було це десь до 10 вересня 1848 р., коли Г.Боднар датував свого листа.

Точну кількість вистав, що відбулися в Коломиї за весь час, від 8 червня 1848 р., подав згадуваний уже Йосафат Кобринський в листі до Рудольфа Моха від 12 жовтня 1848 р.: «В Коломиї уже три рази отиграло тамошное товариство акторів под предводительством Ляйтнера руский театр. Два рази представляли: «Наталка Полтавка» (мається на увазі її переробка під назвою «Дівка на відданю». – Р.П.), а раз – «Жовнір-чаровник» («Москаль-чаровник») сочиненія Котляревского, – а набито було народа, як в Зарваниці (село Зарваниця, тепер Тереховлянського району Тернопільської області. – Р.П.) на празник св. Івана Крестителя» [8, 169].

Отже, з 8 червня до 12 жовтня 1848 р. в Коломиї відбулося тільки три вистави: двічі йшла «Дівка на відданю, або На миловане нема силоване», а один раз – «Жовнір-чарівник», причому пішов він після 10 вересня 1848 р., бо в писаному того дня листі Г. Боднар про цю виставу ще не згадує.

Тим часом текст «Дівки на відданю, або На миловане нема силоване» друкувався в Чернівцях – у друкарні Яна Екгардта і сина. Вийшла п'єса в світ у латинській транскрипції під назвою: «Komedyo-opera Diwka na widdaniu, abo: Na mylowanie nema sylowanie. Zlozena w Kolomyi» («Комедію-опера Дівка на відданю, або: На миловане нема силоване. Зложена в Коломиї») – без позначення авторства, місця і року видання. Це давало підстави декому з дослідників сумніватися щодо місця і часу виходу книжки в світ. Дехто вважав, що п'єса друкувалася не в Чернівцях, а в Станіславові*. До 1909 року ще не був відомий цитований вище лист Й. Кобринського до Я. Головацького від 27 травня (8 червня) 1848 року, де йшлося, що «Дівка на відданю» друкується в Чернівцях. Є свідчення про готову книжку вже в жовтні 1848 року, коли її привіз до Львова на «собор учених руских» сам І. Озаркевич [9, 217]. Про друкування книжки в Чернівцях 1848 року засвідчив і Я. Головацький у своїй статті «Іван Котляревський» [10, 37-41].

Що ж до «Жовніра-чарівника», то про виставу й текст цієї переробки довгий час мало що було відомо. І. Франко, наприклад, ще не мав ніяких відомостей про виставу в Коломиї, а з приводу пізнішої, львівської, вистави надто категорично висловився у статті «Русько-український театр»

* Версія про те, що переробка І.Озаркевича “Дівка на відданю, або На миловане нема силоване” надрукована 1848 року в Станіславові, потрапила до бібліографічного покажчика М.Комарова “Українська драматургія” (Одеса, 1906. – С. 9). Цю помилку не раз повторювали інші дослідники (див.: Волинський П.К. Іван Котляревський. – К.: Дніпро, 1969. – С. 265.).

(1894 р.), що неопублікований текст переробки не зберігся [3, 328], хоч ще кількома роками раніш Омелян Огоновський виразно вказав на те, що ця переробка зберігається в рукописному вигляді [11, 939]. Не знали про долю цього рукопису ні М. Возняк, ні Г. Хоткевич. З чийогось приватного архіву до бібліотеки НТШ у Львові надійшов згодом рукопис, виконаний латинським скорописом, з таким титулом: *Komedyo-opera Zownier Cheriwnyk, abo Szczo ne pomoze nauka – to pomoze batih, w jednom dijestwiji na wzor Kotlarewskoho isdal J.Ozarkiewicz w Kolomyi. Napечатano w №№. Drukem №№. [1]849* («Комедіо-опера Жовнерчерівник, або Що не допоможе наука – то допоможе батіг, в єдном дійствіі, на взор Котляревського, іздал Й. Озаркевіч в Коломії. Напечатано в №№. Друком №№. [1]849»). Дата «1849» свідчить, що саме того року І. Озаркевич збирався цю свою переробку друкувати. З архівом НТШ цей рукопис потрапив до ЦДІА України у Львові, де й зберігається досі [12].

Зміст цього твору свідчить, що І. Озаркевич так само переніс дію п'єси Котляревського на покутський ґрунт. Михайло Чупрун позначений як «газда». Тетяна фігурує як «Таці Чупруниха». Писар Финтик названий «Федьком Лизуном». Солдат Лихой перейменований на жовніра.

У цитованому листі Й. Кобринського до Р. Моха від 12 жовтня 1848 р. згадується «товариство акторів под предводительством Ляйтнера» [8, 169]. Очевидно, так було зазначено на писаних від руки афішах у Коломії. Можливо, готувався якийсь статут такого драматичного товариства, як це було зроблено наступного року в Перемишлі. У тому самому листі Й. Кобринський, прохаючи Р. Моха (який жив неподалік Коломії, у с. Острові, тепер Галицького району) надіслати хоча б коректурний примірник п'єси «Справа в селі Клекотині», яка тоді саме друкувалася, зазначив: «Будем ще го іграти в театрі, пока не од'їхали актори. Шли поштою» [8, 169].

З цього приводу М. Возняк зазначив таке: «Натяк на від'їзд акторів промовляв би за zorganizованем правдивої мандрівної трупи, та про неї нема ніяких даних» [13, 9].

Думається, що про утворення української професіональної трупи вже в 1848 році, за умов, про які йшлося вище, не могло ще бути мови. Інша річ, що коломийський аматорський гурток міг називатися «Драматичне товариство акторів під предводительством Ляйтнера».

Можна припускати, що це товариство виїжджало з виставами до сусідніх з Коломією прикарпатських міст: Станіславова, Косова, Кут, Вижниця, а відтак й на села.

А може натяк робився на планований від'їзд усіх учасників вистави «Дівка на відданю» до Львова на «собор учених руских»? Щоправда, листа писано 12 жовтня, а собор почався у Львові 19 жовтня, отже часу залишалось замало для одержання рукопису від Р. Моха і показу нової вистави. Хіба якщо дата 12 жовтня подана за старим стилем, а за новим це 30 вересня.

До Львова коломийський аматорський гурток навряд чи поїхав у повному складі, бо в такому випадку про це було б сказано в газетній інфо-

рмації. Але саме Коломия дала поштовх аматорському рухові у Львові. 26 жовтня 1848 р., після закінчення роботи з'їзду, «на кінець ученим руским зроблено несподівану приємність відограньом ввечер того ж дня рускої комедіо-опери під назвиском: «На миловане нема силоване», котра враз з красними співами і танцями рускими дуже утішила всіх в многім числі зібраних гостей» [14]. Вистава відбулася в однім з т. зв. музеїв, тобто, по-сучасному кажучи, класів чи аудиторій української греко-католицької духовної семінарії, де проходили засідання з'їзду. І. Франко небезпідставно здогадувався: «Нема ніякого сумніву, що аматори, з котрих зложена була ся імпрізована труппа, були переважно, а може й виключно питомці тої семінарії» [3, 326]. Хоч тепер можна припускати, що серед виконавців цієї вистави могли бути і члени коломиїської делегації на з'їзді (адже до її складу належали літератори і громадські діячі: Григорій Боднар, Лука Данкевич, Василь Ільницький, Йосафат Кобринський, Йосип Левицький, Іван Озаркевич, Микола Синевидський). Принаймні Й. Кобринський у згаданому листі свідчить, що учасниками вистави в Коломиї були він сам і І. Озаркевич.

Ця львівська вистава мала історичне значення, бо саме з неї розпочалася діяльність львівського українського аматорського театру, що тривала до 1850 року. Ця ж постановка була поштовхом до театральної діяльності українців і в Перемишлі, бо на соборі були делегати від цього міста, які повезли з собою примірники надрукованої «Дівки на відданю».

Про вистави ж у Коломиї протягом 1849 року відомості не збереглися ні на сторінках преси («Зоря Галицка», «Галичо-руський вістник», «Вістник», «Вістник русинів Австрійської Держави», «Пчола»), ні в листуванні коломиїців з Я. Головацьким. На перший погляд, може здатися, що це звичайний брак інформації і що насправді вистави мали продовжуватися. Але із невідомих досі архівних документів, про які мова попередю, впливає, що Драматичне товариство в Коломиї з грудня 1848 року до листопада 1849 року через відсутність керівника Ляйтнера не функціонувало [15]. Однак не переставав працювати Іван Озаркевич. У 1849 році він випустив друком (так само латинським шрифтом) свою третю вже згадану вище драматичну переробку, а саме: *Komedyo-opera. Wesile abo Nad cyhana Szmahayla nema rozymnizoho. W troch diystwiyach z spiewamy i tanciamy narodowymy. Napysana w Kolomyi na wzor Stecka, izdal Joann Ozarkiewicz. W Czernowcach Napecratano u Jana Eckhardta i syna. 1849* («Комедіо-опера. Весіле, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого. В трох дійствах з сьпевами і танцями народовими. Написана в Коломиї на взор Стецка (Шерепері. – Р.П), издал Йоанн Озаркевіч. В Черновцах. Напечатано у Яна Екгардта і сина. 1849»).

У цій переробці так само, як і в попередніх, І. Озаркевич замінив слобожанські реалії на покутські, зокрема деякі імена дійових осіб. Наприклад, у Писаревського – Хівря, у І. Озаркевича – Хима; в Писаревського Любка Мірошниківна, у Озаркевича – просто Любка; в Писаревського – Явтух Полигайло, в Озаркевича – Петро Полагайло і т.п. Але не тільки в цьому суть переробки, не тільки в зміні мови на покутську гові-

рку. Озаркевич опустил деяких героїв, що діють у Писаревського, увів деяких нових, а часом функції двох героїв Писаревського передав одному персонажеві. Замість купальського обряду, що є у Писаревського у третій дії, введено покутське весілля і замість купальських пісень – весільні. Щодо цих нових сцен М. Возняк, який, власне, першим порівняв переробку І. Озаркевича з оригіналом С. Писаревського, зробив висновок: «Що Озаркевич відзначався незгіршим гумором і був в силі сам творити, показує дальша його власна сцена...» [16, 56]. Переробка Озаркевича становить значний фольклорно-етнографічний інтерес, і цей факт, здається, досі не помічений нашими фольклористами і етнографами, які досліджують народну творчість і побут Покуття.

У фіналі в уста головного героя Шмагайла Озаркевич уклав слова, яких не було в Писаревського: «А коли бисте ласкаві були трохи затриматисі, то би ми зараз знов тут вернулисі здому та заспівали бисмо «Мир вам, братя» [17, 37]. Це означало, що через хвильку на сцену мав вийти хор і разом з героями вистави і всією публікою заспівати тодішній галицький «народний» гімн (слова Івана Гушалевича, музика Петра Любовича).

Того самого 1849 року І. Озаркевич почав писати оригінальну п'єсу «Опришки в Карпатах» [3, 333], повний текст якої, однак, невідомий.

Аж восени 1849 року з'являється в Коломиї довгожданий текст «Сватання» Г. Квітки-Основ'яненка.* Незабаром під пером І. Озаркевича ця українська опера перетворюється на комедію-оперу «Сватане, або Жених навіжений». На жаль, текст саме цієї, четвертої, переробки І. Озаркевича досі не знайдений, хоча ще 1889 р. О. Огоновський засвідчив: «В рукописі лишилися переробки двох драматичних творів – «Сватання на Гончарівці» Григорія Квітки-Основ'яненка і «Жовнір-чарівник» («Москаль-чарівник») Івана Котляревського [11, 939]. Однак І. Франко не помітив цього твердження, а тому через п'ять років, як уже зазначалося вище, заявив щодо «Жовніра-чарівника»: «Текст тої переробки до нас не дійшов» [3, 330] і щодо «Сватане, або Жених навіжений»: «Текст сеї переробки також не дійшов до нас» [3, 330]. На жаль, не знали про рукописи обох переробок і наступні дослідники – М. Возняк та Г. Хоткевич. Можна було б гадати, що І. Франко мав конкретні відомості про втрату переробки «Сватання», якби він засвідчив, що бачив рукопис «Жовніра-чарівника». Оскільки «Жовнір-чарівник» зберігся досі, про що була мова попереду, то не слід вважати безнадійним віднайдення ще й рукопису комедію-опери «Сватане, або Жених навіжений».

Зате маємо документальне свідчення про виставу комедію-опери «Сватане, або Жених навіжений» у Коломиї десь наприкінці лютого або в перші дні березня 1850 року, про що повідомляв у «Зорі Галицькій» в кореспонденції, датованій 9 березня 1850 р., уже згадуваний невідомий

*Поява цієї п'єси в Галичині восени 1849 р. має цікаву передісторію (див.: Пилипчук Р. Перше знайомство // Жовтень. – 1978. – № 11. – с. 122-123).

автор, заховавшись за криптонімом «К.....»^{**}: М'ясниці весело нам проминають [...] В хорошо прирядженім театрі відограла любовники драматического іскусства комедіо-оперу: «Сватане, ілі Жених навіжений». Стефанка навіженого іскусно віддав госп[один] Ляйтнер, ц[ісарсько]-к[оролівський] поручник полка охотників (добровольців. – Р.П.) графа Сирмаї, которий (Ляйтнер. – Р.П.) удостоїв нас прийняти на себе дирекцію нашого театра. Чистий тенор госп[одина] Залуцкого доказав, що може руска пісня. Господинам Маєр і Келер одолжені ми за ласкавую услугу в наших іграх. Дім був переповнений, общество совсім удовольнено» [18].

Отже, з цитованої кореспонденції випливає, що головний герой у переробці п'єси Г. Квітки «Сватання» замість Стецька перейменований на Стефанка.

Саме вистави «Сватане, або Жених навіжений» стосується подана через кілька місяців у «Зорі Галицькій» гумористична замітка якогось криптоніма «Ъ...»: «В м'ясниці грали на коломийскім театрі оперу Гр. Основ'яненка під надписом: «Сватане». По відогранім представленню восхищене зрительство стало кричати: «Автор, автор!» Аж тут вибігає автор (???). Страх мене обіймив: чи Основ'яненко встав з гробу? – Ні, то знакома особа представилася. Як так дієся на дошках зрілища, що ж допіро за кулісами?» [19]. Очевидно, відрекомендувався Іван Озаркевич, який мав підстави для того, щоб вважати себе автором, бо ж був фактично ним як автор переробки.

І. Франко хибно відніс цей курйозний факт до першої вистави «Дівки на відданю» 1848 року, пов'язавши його з жартівливим висловом, що «в 1848 році небіжчик Котляревський був у Коломиї»: «Анекдот про появу Котляревського в Коломиї я находив також в «Зорі Галицькій», та тепер не можу відшукати сеї нотатки, котру я, впрочім, чував і усно» [3, 325]. Цю неперевірену версію І. Франко повторював у п'ятьох різних своїх працях. Першим спростував помилку ще за життя І.Франка М.Возняк [13, 18], але про це мало хто тепер знає, бо й досі праці Франка передруковуються без відповідного коментаря, а сучасні дослідники некритично повторюють за Франком цю хибну версію.

Автор цитованої попереду кореспонденції про березневі вистави 1850 р. в Коломиї інформував також про другу і третю вистави: «4-го марта слідовало новое представленіє: «Аничка, ілі на Миловане нема силоване» [...] Госп[один] Качковский майстерски відограв ролю Петра. Госп[один] Санойца, віддающий Тетерваковского, вознього, був совершен в своїм ділі [...].

В четверток, 7 марта, віддана іграшка: «Що не поможе наука, то може батіг» [21, 137].

^{**} І.Франко у 1894 р. припускав, що цей допис “написаний, мабуть, Мих.Качковським, що тоді був ад'юнктом судовим у Коломиї” (Франко І. Русько-український театр // Збір. творів: у 50 т. – К., 1981. – Т. 29. – С. 330.), але можна припускати, що автором кореспонденції був інший коломиець з прізвищем на “К” – Йосафат Кобринський, один з організаторів театру в Коломиї, про що стало відомо тільки у 1909 році.

Отже, переробка «Наталки-Полтавки» у 1850 р. йшла уже під змінним заголовком: замість «Дівка на відданю» фігурувало ім'я головної героїні – Аннички. Щодо третьої вистави – «Що не pomoже наука, то pomoже батіг», то про неї Франко, Возняк, Хоткевич, а за ними й я [20, 115] помилково твердили, нібито це якась анонімна, невідома п'еса. Насправді ж, як уже з попереднього викладу відомо, це друга половина подвійного заголовка Озаркевичевої переробки з «Москаля-чарівника» І.Котляревського: «Жовнер-чарівник, або Що не pomoже наука, то pomoже батіг».

У цій кореспонденції Ляйтнер знову іменованим директором Драматичного товариства в Коломиї. Але це ще не був театр як професіональна установа, це було тільки аматорське товариство на зразок того, про яке йдеться у статуті подібного товариства в Перемишлі (тепер – у Польщі).

З тексту кореспонденції уперше виринули конкретні прізвища членів Коломийського драматичного товариства у 1850 р. – учасників аматорських вистав, а саме: Залуцький, Качковський (очевидно ж, Михайло Качковський, той самий, іменем якого згодом москвофіли в Галичині назвали своє «Общество»), Санойца (мабуть, чех або поляк). Важко зрозуміти, чи Майер і Келлер – чоловіки чи жінки, бо названо їх «господинами», а прізвища подано в називному відмінку, як подаються прізвища жіночі. Але цілком певне, що були це особи німецького походження, а «услуги» їх полягали, мабуть, в акомпанементі на фортепіано до пісень, що виконувались у виставах.

«Всякої народності люди, всякого чина посіщали наші народні забави, – закінчував свою інформацію коломиїський кореспондент. – Вражда уступає, а злосливість видворяється. Я слишав людей строгих, котрі недостаткам ігрей пробачивали, а до дальшого діланія любовників іскуства і жителей накланяли. Заключительно должні ми честь віддати всеч[есному] госп[одинові] Озаркевичу, которий до воздвиженія духа народного не щадив ні гроша, ні труда при заведеню театра» [21, 137].

Як видно з цього, діяльність Драматичного товариства в Коломиї у березні 1850 року активізувалася настільки, що його керівникові Ляйтнерові прийшла ідея організувати на основі цього аматорського товариства українську професіональну трупу.

Ідея створення українського професіонального театру в Галичині виникла ще влітку 1849 року у львівському середовищі. 15 червня 1849 р. на засідання Головної Руської Ради її член Лев Трещаківський, священник із с. Рудного (тепер у складі м. Львова), запропонував збудувати у Львові Народний Дім. Для цього пропонував за кошти, здобуті з фестину (тобто свята з нагоди першої річниці скасування кріпацтва в Австрії. – Р.П.) 3 (15) травня 1849 р. у Львові, розпочати будівництво. Йшлося про передбачення там «салі редутової», в якій можна б примістити і театр [22, 300]. А 20 липня 1849 р. на засіданні Головної Руської Ради той самий Лев Трещаківський розгортає план: «Що касається зрілища, то знайдутся спочатку любовники, котрі охоче до того діла ся возьмут. Тое зрілище ще тую ползу буде мало, що, кромі доходу грошового, причинится най-

більше до обудження народности, котра во Львові і в окрузі львівським і в других містах доси так дуже притлумлена була; бо скажіт, якії ж голоси тут, во Львові, ся відзивають? Зрілище обудит также і художества, естетику, нравність, розжене на русинах тую п'ятьвікову тугу, котра му не позволяла доси слобідно навіть і гадати. Драматургія обудить писателєй, істориків, музику народну і пр., з чого виходит, же зрілище до найперших потреб числити надлежит» [23, 357].

Конкретні ж заходи до заснування української професіональної трупи вживалися в 1850 році не тільки у Львові, а й у Коломиї. Про це свідчать невідомі досі всім попереднім історикам театру архівні документи, про які згадувалося вище.

Йдеться передовсім про німецькомовний лист Ляйтнера з Коломиї, датований 15 березня 1850 року, до Головної Руської Ради у Львові з пропозицією увійти з клопотанням до австрійського уряду про дозвіл утворити Руський Національний Театр, який би обслуговував весь терен Галичини.

Цей документ вартий того, щоб навести його повністю в перекладі Євгена Поповича:

«До високошановної Руської Національної Головної Ради Алоїз Ляйтнер, ц[ісарсько]-к[оролівський] молодший лейтенант, тепер не на службі, прохає посприяти йому отримати дозвіл на керування Національним театром у всіх округах Галичини.

Високошановна Руська Національна Головна Радо.

Чудове, вартє наслідування прагнення коломийського гр[еко]-к[атолицького] священика пана Озаркевича писати на славу руської нації вельми корисні *національні п'єси для театру*, що сприяють і загальній освіті, і згуртуванню народу, викликає в шанобливого підписувача цього подання палке бажання виставити ці п'єси в усіх округах Галичини, через що він зважується просити шановну Руську Національну Головну Раду якнайшвидше виклопотати йому дозвіл на це; тоді, безперечно, вистави багатьох національних п'єс, яких досі тут ніколи ще не було і які через це викличуть велике зацікавлення, немало спричиняться до пробудження духовності народу та виховання смаку до краси.

Втім, відданий підписувач цього подання втішає себе надією якнайкраще впоратись з виставами тих п'єс на загальну втіху публіки, тим більше, що досконало володіє руською мовою і від молодих років із природженого потягу до театру набував відповідної кваліфікації, а тому, на думку названого вище автора, спроможний виправдати всі сподівання.

Зрештою, підписувач спонукає знов присвятитися своїй давній праці його теперішнє фатальне становище після того, як він, згідно з доданим посвідченням про звільнення, виданим у Кашау 27-го січня 1850 року, після розпуску за наказом Його Величності І-го угорського батальйону добровільців, який у грудні 1848 року сформував у Епер'єші граф Штефан Ширмаї, від 9-го листопада 1849 року не перебуває на службі, внаслідок чого до подальшої ухвали покинутий напризволяще, що для підписаного має бути тим образливіше, що він під час угорського заво-

рушення був готовий без будь-якої задньої думки, тільки з самого патріотизму, якнайбільше прислужитися найяснішій цісарській державі і пожертвувати улюбленій батьківщині своє життя до останньої краплі крові, тому, опанований цим духом, не бажаючи поступатися хоробрістю жодному зі своїх бойових товаришів, отримав у сражі під Грау та Вайсенем дві тяжкі рани у праву ногу та праву руку, що зробили його нездатним до подальшої військової служби. І якщо на нього тепер, у його скруті, не зверне своєї найяснішої, ласкавої уваги Його Величність, йому, щоб заробити на сякий-такий прожиток, не залишається нічого іншого, як керувати театром, для потреб якого він уже набрав кількох здібних людей.

Після всього сказаного, будь така ласкава, високошановна Руська Національна Головна Рада, не залишити поза увагою це найпокірніше прохання і виклопотати найприхильніший дозвіл.

Коломия, 15-го березня 1850 року» [24].

Тож який новий матеріал виринає з цього документу? Передовсім невідоме ім'я Ляйтнера – Алоїз. Зважаючи на те, що це німецьке ім'я, поширене в чеському народі (Алоїз Єдлічка, Алоїс Їрасек), і що чехи часто носили німецькі прізвища, можна припустити, що Алоїз Ляйтнер був якщо не німець, то чех; що він якщо не народився в Галичині або на Закарпатті, то принаймні виріс тут, обертаючись серед простого народу, бо досконало знав українську мову; що він у грудні 1848 року вступив добровольцем до Першого угорського батальйону під командуванням графа Штефана Ширмаї, призначеного для придушення угорської революції, і що під час розпуску цього батальйону за наказом австрійського цісара був демобілізований і призначений до коломийської жандармерії лейтенантом 9 листопада 1849 року (про це свідчить також додана до процитованого вище подання А. Ляйтнера засвідчена 18 лютого 1850 року в Станіславові рукописна копія довідки, підписаної 27 січня 1850 року власноручно бригадним генералом графом Пергеном у м. Кашау [24]), отже тільки в листопаді 1849 року міг повернутися до Коломиї, однак, судячи зі змісту подання, на службу до жандармерії не пішов, очевидно, через тяжке поранення у праву ногу і праву руку. Цей інвалідний стан не міг, однак, заважати його акторській і режисерській праці, яку він відновив у українському Драматичному товаристві в Коломиї, керуючи ним і виконуючи ролі у виставах. Дізнаємося з цього документу, що А. Ляйтнер підібрав навіть персональний склад майбутньої професійної трупи.

А. Ляйтнер закінчував своє подання до Головної Руської Ради проханням виклопотати дозвіл на утворення української мандрівної професійної трупи і на очолення її ним, А. Ляйтнером.

Пропозицію А. Ляйтнера обговорили в Головній Руській Раді, про що повідомив у віденській українській урядовій газеті «Вістник» кореспондент зі Львова під криптонімом «Т.» (очевидно, згаданий вище руденський священик Лев Трещаківський): «Львів. Один дуже чесний господин, іменем Ляйтнер, хоче путешествующий руский театр в Галичині утворити і

просит Раду Головну о потребное ходатайство у правительства в том взгляді. Рада помощную руку подати готовою ся оказала» [25, 143].

А в наступному номері цієї ж газети «Вістник» друкується стаття Л. Трещаківського «Декотрі мислі о руском театрі в Львові». У ній наводиться уривок з приватного листа невідомого кореспондента, в якому викладався зважений план створення мандрівної трупи. Можна тільки припускати, що автором листа був Іван Озаркевич, консультований А. Ляйтнером, оскільки непоіменованого кореспондента Л. Трещаківський назвав «одним нашим родимцем», тобто земляком, а таке визначення навряд чи стосувалося німця або чеха А. Ляйтнера.

Ось що писав цей кореспондент: «Лучше найдутся гроші на устроєніє і місце на представленіє театра, але найтяжше прийде добрати здібних осіб обоєго пола, котрі б написаний драмат могли з успіхом віддати! Протое моя гадка єсть такая: шукати і збирати насамперед уталантованих любовників (аматорів. – Р.П.), маючих колись дійствовати, і видумати средства, котрими можна би справити для них одежди театральні, на кілька розличних представлений. Нім тоє до skutку ся приведе, тим часом чей найдутся готовії кавалки театральні рускі. Так все урядивши, могли би дати з десять представлений театральних в Львові, а потому поїхати в околицю, по знайомих містах і містечках руских, або теж і противне (навпаки. – Р.П.). Той помисл має свої великі і важні причини...» [26, 147]. Автор листа мотивував далі свою пропозицію тим, що: 1) у Львові немає аж так багато українського населення, яке могло б довший час або й цілий рік заповнювати театр, та й не вистачить самих п'єс, які можна було б тривалий час виставляти на переміну; 2) по містах і містечках в українській частині Галичини живе багато «русинів середньої верстви», які, мовляв, охоче підуть на кілька українських вистав, так само учинять і священники, і «всі трохи знакомитші з сусідніх сел»; 3) таким чином це мандрівне товариство роздобуде засоби для існування і для придбання необхідного театрального інвентаря, бо знайде всюди свіжих, охочих і численних гостей; 4) прокинеться дрімливий народний дух у галицьких русинах, які, хоч не є супротивниками народної справи, не мають, однак, спонуки виявити свої почуття; 5) поміж русинами знайдуться приховані таланти, які завдяки цьому можуть охоче пристати до того товариства, а з часом вирости в «добірних і геніальних ділателей театральних».

«Отже ж, видите, – продовжував невідомий нам кореспондент Л. Трещаківського, – що борше і легше можна мати написані штуки театральні, як здібних і уталантованих ділателей (акторів. – Р.П.), а без них і найкрасші діла класичні змарніли би без пожитку і слави для народа; бо добрий мовець і ділатель приоздобит і середню штуку (п'єсу. – Р.П.), а невдачний і класичну скапарит» [26]. Далі автор листа роз'яснював, що таке товариство, об'їхавши протягом весни, літа й осені навколишні міста й містечка Галичини, могло б на зиму повернутися до Львова і тут, уже добре вдосконалене й збагачене на репертуар і акторів, успішно виступати.

«Лише той один спосіб видиться можливий, – каже автор, – щобисмо ся колись дочекали театра, відповідного потребам народним. Бо як понашій рускій приповідці: не разом Львів збудований, так і тото велике предпринятіє не до разу, але помалу може прийти до житя. Тим способом подрастал театр у інших народів, – а нім (доки. – Р.П.) поляки дочекалися великоліпного театра Скарбка (йдеться про приміщення міського театру у Львові, збудоване польським магнатом Станіславом Скарбком 1842 року, – тепер театру ім. М. Заньковецької. – Р.П.), первий їх ревнитель театральний Богуславский мандровав також по світі» [26].

Л. Трещаківський від себе додав наприкінці: «Тую гадку одного нашого родимця подаєм пп. читателям до відомості с тим замічанием, що прецінь може і у нас знайдеться руский Богуславский (йдеться про відомого діяча польського театру Войцеха Богуславського (1757–1829). – Р.П.), которий би учрежденію театру руского ся посвятил, а надіятись, що знайшов би для себе поле способное і отповідное. Навіть доход значительний впливати повинен, понеже і селяне, ставшися тепер мастнішими, в том ділі б участвовали...». Висловлював Л. Трещаківський також надію, що, може, серед русинів з'явився б якийсь заможний меценат, котрий би коштами підпер справи театру, – «но перше потребно єсть, щоби ктось ісключно тим предметом занялся» [26].

У зв'язку з цим Л. Трещаківський звертався з проханням до всіх земляків надсилати на його руки історичні матеріали, зокрема про Хмельницького, Мазепу, «дівчину з Рогатина», тобто Роксалану тощо, на підставі чого могли б бути написані п'єси, а «один із наших краснорічивих поетов приймає на себе тую обязанность народні театральні штуки виробити, де по учиненном ужитку пожичені матеріали с великою подякою в цілости назад повернутя» [26].

Хто був цим «краснорічивим поетом»? М. Возняк, а вслід за ним Г. Хоткевич припускали, що могли матися на увазі Р.Мох, М. Устиянович або І. Озаркевич. Але є підстави схилитися до іншого прізвища. У записнику Л. Трещаківського під назвою «Діланіє Льва Трещаківського, нароха Руденського, члена Головної Рускої Ради, в справах народних і общеполезних», що охоплює період від 1 травня 1848 р. до 16 грудня 1850 р., під номером 162 за 1850 рік є нотатка: «Лист до г. Ант. Могильницького в згляді сочиненія штук театральних, ехр. 17/8» [27, 398]. Отже, передовсім на Антона Могильницького, найвидатнішого у той час українського поета в Галичині, покладався Л. Трещаківський, однак ні тоді, ні пізніш А. Могильницький не написав жодної п'єси.

І. Франко з приводу статті Л. Трещаківського висловився, що його ідеї «занадто ідеалістичні та фантастичні» [3, 334]. Цю фантастичність він вбачив у тому, що Трещаківський (власне, не тільки він сам, а й названий автор листа, що цитується в листі Л. Трещаківського; Франко ж не розмежовував їх обох і все викладене в цитованому Л. Трещаківським листі приписав самому Трещаківському) пропонував розпочинати справу з набирання «способних» акторів без наявності репертуару, костюмів, сцени й режисера. «Тим-то й не диво, що думка Трещаківського мов у

воду канула і лишилась майже самотнім документом думок тодішніх русинів о тім, як би треба устроїти і далі вести руський театр, щоб він із явища випадкового, локального і залежного від випадкових місцевих обставин стався постійною національною інституцією. І за те честь Трещаківському, що в його голові уперше, хоч в неясній формі, зродилася така думка» [3, 335].

Критично поставився І. Франко й до думки Л. Трещаківського про приготування репертуару для майбутнього українського театру: «І хто його знає, чи на нещастя, чи на щастя Русі ті благі наміри отця Трещаківського лишилися несповненими. Досить, що після цього широкого розмаху справа театральна на Русі Галицькій заснула на цілих 14 літ» [3, 336].

З такими міркуваннями І. Франка не можна погодитись беззаперечно. Бо висловлюючи ці думки у своєму нарисі «Русько-український театр», І. Франко не знав цитованої вище заяви Ляйтнера, не врахував також газетної інформації, в якій йшлося про готовність очолити трупу і взаємну готовність Головної Руської Ради допомогти йому в цій справі. Очевидно, ця газетна інформація не була Франком помічена. М. Возняк же слушно припускав, що Ляйтнер хотів «може, й коломиїську трупу зробити мандрівною» [13, 19]. М. Возняк зробив висновок, протилежний Франковому: «Для галицьких українців міг наразі заступити польського Богуславського й вище згаданий Ляйтнер, мабуть, німець, що, як сказано, хотів утворити мандрівну українську трупу, а Головна Руська Рада заявила навіть охоту допомогти йому в тім підприємстві. Роль Скарбка був би переняв клич «Народ собі» [13, 21]. Йдеться про клич, з яким чехи розпочали будівництво «Народного дівадла» (національного театру) в Празі.

Може здатися дивним, чому Л. Трещаківський не назвав імені кореспондента, який надіслав йому цитованого вище листа; чому не згадав імені Івана Озаркевича, ні Алоїза Ляйтнера, про якого вже йшлося в опублікованій незадовго перед тим замітці в тій самій газеті «Вістник»; чому він не сказав, що є власне, кандидатура на «руського Богуславського» в особі Алоїза Ляйтнера. Чи не свідчить це, що кандидатура А. Ляйтнера не пройшла, скажімо, на рівні цісарського намісника Галичини – поляка Агенора Голуховського і до Відня взагалі не дійшла? Відповідь на це питання могли б дати хіба що якісь документи з архіву Головної Руської Ради або ж Намісництва Галичини.

Очевидно, А. Ляйтнер протягом другої половини березня, квітня й травня 1850 року займався організацією трупи й підготовкою репертуару. Або ж його скаргу як військового інваліда, уряд встиг задовольнити наданням якоїсь платної посади, й він взагалі відійшов від театру. Принаймні вистав у Коломиї в цей час не було. Про це знаходимо відомості у надісланій у квітні 1850 р. з Коломиї до «Зорі Галицької» статті якогось Андрія Петровича П. «Вість о новім появі словеснім», в якій констатовалося: «В наших сторонах зрілище дуже полюблено, але біда, же збуває нам на добрих дійствительних лицах (особах), яко і на з вкусом

получених представленнях...». І далі зазначалося, що театр «з дуже малим успіхом поступає» [28, 177].

Щоб якось зарадити репертуарному голодові молодого українського театру, цей невідомий автор вдавався до драматичної творчості. Він повідомляє, що закінчив «перелицьоване книжки на малоруский язик під назвищем «Олена, або Движеніє козаків», трагедія в 3 дійствах». Слід гадати, що це була переробка псевдоісторичної драми польського драматурга (і театрального діяча у Львові) Яна Непомуцена Камінського «Helena, czyli Najdamacy na Ukrainie. Dramat в 3 aktach podlug Kornera Jadwigi, przez J.N. Kaminskiego, do rdarzen w r. 1768 zastosowana» («Олена, або Гайдамаки на Україні. Драма на 3 дії за «Ядвигою» Кернера, пристосована Я.Н.Камінським до подій 1768 року»). Автор про цю п'єсу повідомляв також: «... Діло (п'єса. – Р.П.), надіюся, же незадовго в оточенні нашій городі Коломиї представлено буде...» [28, 177]. І далі: «Незабавком будут також і «Бескидські верховинці» представлені, – суть то дуже великі і важні діла, бо їх предмет взятий із родимого краю, не за границев повишукуванії, на которих числі нам досі збуває; суть то може первістки дорогоцінні в нашій зрілищі...» [28, 177]. Йшлося, отже, про здійснену Миколою Устияновичем переробку «Карпатських гуралів» Юзефа Коженювського. Але про вистави цих п'єс у Коломиї 1850 року чи пізніше відомостей немає, бо український аматорський театр тут, як і по всій Галичині, припинив свою діяльність.

Важливо, що Алоїз Ляйтнер запропонував ідею і, можливо, проект створення Руського Національного Театру в Галичині, який, однак, не міг бути реалізований у 50-х роках ХІХ ст. через суспільно-політичні обставини, що виникли в умовах загальноавстрійської реакції. Адже 1851 року Головна Руська Рада була скасована, українське громадсько-культурне життя після скасування 31 грудня 1851 р. т. зв. октройованої конституції на десять років завмирає. Хто ж мав займатися в цей час таким питанням, як український театр, коли ніхто нічим не займався?

Зате на початку 60-х років ХІХ ст., коли в Австрії наступили демократичні зміни, внаслідок яких активізувалося українське громадське життя, питання про відкриття Руського народного театру постало знову, і тільки тоді майже повністю було реалізовано проект 1850 року, авторами якого, очевидно ж, були священник і письменник Іван Озаркевич, україномовний австрійський офіцер і театральний діяч Алоїз Ляйтнер, священник і громадський діяч Лев Трещаківський.

Література

1. Франко І. Писання І.П.Котляревського в Галичині // Збір. творів: У 50 т. – К., 1981. – Т. 31.
2. Франко І. Руський театр в Галичині // Збір. творів: У 50 т. – К., 1980. – Т. 26.
3. Франко І. Русько-український театр (Історичні обриси). – Збір. творів: У 50 т. – К., 1981. – Т. 29.
4. Зоря Галицька. – 1850. – 8(20) березня. – Ч. 23.

5. Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–49. Зладив Кирило Студинський. – Львів, 1901.
6. Хоткевич Г. Театр 1848 року. – Харків-Київ: Рух, 1932.
7. Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–49.
8. Возняк М. Из кореспонденції Р.Моха // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – 1908. – Т. 81., кн. 1. – С. 169.
9. [Желеховский Юстин]. О[тец] Тома Полянский [...] Биографический очерк, списанный его школьным товарищем // Литературный сборник, издаваемый “Галицко-рускою матицею”. – Вып. 2. – Львов, 1886.
10. Головацький І. Іван Котляревський // Пчола. – 1849. – № 3.
11. Огоновський О. Історія літератури рускої. – Львів, 1889. – Ч. 2, відділ 2.
12. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 309. (НТШ), оп. 1, спр. 2118.
13. Возняк М. Українські драматичні вистави в Галичині в першій половині ХІХ століття. – Львів, 1909.
14. Зоря Галицька. – 1848. – 31 листопада. – Ч.25.
15. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 180, опис І, справа І., арк. 63-65.
16. Возняк М.Епізоди культурних зносин галицької і російської України в І-шій полов[ині] ХІХ в. // Філологічний збірник пам'яті К.Михальчука. – К., 1914. – С. 56-100.
17. Комедіо-опера Весіле, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого. Написана в Коломиї на взор Стецка. Издал Іоанн Озаркевич в Черновцах, 1849.
18. Зоря Галицька. – 1850. – 8 (20) березня. – Ч. 23.
19. Зоря Галицька. – 1850. – 28 червня (10 липня). – Ч. 55.
20. Український драматичний театр. – К.: Наукова думка, 1967. – Т.1.
21. Зоря Галицька. – 1850. – 8 (20) березня. – Ч. 23.
22. Зоря Галицька. – 1849. – 8 (20) червня. – Ч. 49.
23. Зоря Галицька. – 1849. – 16 (28) липня. – Ч. 60.
24. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 180, опис І, справа І., арк. 63-64-65.
25. Вісник. – 1850. – 4 (16) травня. – Ч. 36.
26. Вісник. – 1850. – 6 (18) травня. – Ч. 37.
27. Студинський К. Матеріали до історії культурного життя в Галичині в 1795-1857 pp.: замітки й тексти // Русько-український архів. – Львів, 1920. – Т. ХІІІ-ХІV.
28. Зоря Галицька. – 1850. – 1 (13) квітня. – Ч. 30.

UKRAINIAN COMMUNITY THEATRE IN COLOMIA 1848-1850

R. Y. Pylypchuk

*Kyiv national university of theater and cinema
named by Ivan Carpenko-Caryi; tel. (8+044) 424-54-32*

In the article the development of the Ukrainian community theatre is analysed in ColomiA in 1848-1850. Presentations which belonged by an of that time colomiyscim theater are transferred, their analysis is given. Treatments of presentations taking into account the specific of western region are explored. Creation of the Russ national theater in Galichina is marked on an attempt.

Key words: *old Ukrainian theater, folk-lore Ukrainian theater, community theatre, folk theater.*